

סיכומי הדף היומי

ת"ר ושיננתם שיהיו דברי תורה **מחודדים** בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה
גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע
יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט
ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל
נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

דבר המערכת

סיום מסכת יבמות

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר 'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך'

יסוד מסכת יבמות

כתב הרמב"ן באגרתו: 'כאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו'. כאשר אנו קמים מלימוד מסכת יבמות ומחפשים במה נוכל לקיים מה שלמדנו בה, והרי רוב רובה של המסכת אינו נוגע למעשה, וריבוי אופני הקרבה שבה אינם שכיחים כלל, בא רבי אלעזר בשם רבי חנינא ומגלה לנו שמסכת יבמות באה ללמדנו 'מידות טובות', שהרי מצות יבום היא שישא את אשת אחיו למען הקמת שם לאחיו, ולהניח את כל עצמותו ואישותו בצד וישא אשה שהקנו לו מן השמים, ללא שום אינטרס אישי, אלא למען מטרה אחת ויחידה - להקים לאחיו שם בישראל. ובפרט לדעת התנא אבא שאול שאמר (יבמות לט): 'הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאילו פוגע בערוה, וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר' - לנדב כל אישותו למען הזולת.

וזה היה שורש חטאו של אונן, כאמור (בראשית לח ח-י): 'וַיֵּדַע אֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וְהָיָה אִם בָּא אֵל אִשְׁתּוֹ אַחִיו וְשָׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נָתַן זָרַע לְאִחִיו, וַיִּרַע בְּעֵינָיו ה' אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּמָּת גַּם אֹתוֹ'. וכתב הרמב"ן (שם) 'כי נחשב לאכזריות גדולה באח כאשר לא יחפוץ ליבם', ומאכזריות זו בא לידי חטאו הגדול שגרם לו מיתה, כי שורש החטא הוא מה שהאדם תאב להנאה מאישותו לעצמו.

מסכת יבמות הקדמה לכל סדר נשים

ולכן הקדימו מסכת יבמות לכל סדר נשים, לגלות לנו שיסוד הנישואין והאישות בישראל הוא להתנדב למען הזולת, ולמען בנין עולמו של הקב"ה, ולאחר שעמלנו במסכת יבמות לקנות יסוד זה אפשר לגשת ללימוד מצות נישואין במסכת כתובות, ובמסכתות להלן.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם לא מפני שהם 'עסקני שלום בית', אלא בגלל שהם 'בניך לימודי ה' - עמלותם בתורה בבחינת 'בן' - ללמוד מהתורה הקדושה מה הוא רצונו של אביהם שבשמים, 'ורב שלום בניך' - כל מהותם היא שלום, התורה מעדנת מידותיהם ומלמדתם תכלית חיהם - שלום ולמען הזולת, ולא בכדי כתב השל"ה הק' (מסכת שבועות פרק נר מצוה) שיש לומר קודם הלימוד 'הנני רוצה ללמוד כדי שיביאני התמוד לידי מעשה ולידי מידות טובות וכו'.

התחלת מסכת כתובות

דרש בר קפרא: גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב 'אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים', ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב 'מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך' (כתובות ה.). ולכאורה הדברים סותרים זה לזה, שהרי מצד אחד קרא בר קפרא לבית המקדש 'מעשה צדיקים' (כפי שפירש רש"י), ומצד שני הפסוק עצמו קראו מעשה הקב"ה - 'כוננו ידיך', אכן הדברים מתפרשים ע"י רש"י הק' בהמשך דברי הגמרא, שכתב 'ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב, שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא', ויש לפרש הדברים, שמעלת הצדיקים היא שאינם חיים בשביל עצמם, אלא יודעים שהכל הוא מהקב"ה ומעלים את כל מציאותם והעולם חזרה להקב"ה - בחינת צדיק דאחיד שמיא וארעא, ומחשיבים מעשה ידיהם למעשה ידי הקב"ה.

מנוחת אהבה ונדבה

'ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', 'ויכל' לשון חמדה (תרגום ירושלמי), הקב"ה מתאוה למעשה התחתונים, ע"ד אמרו 'למעשה ידיך תכסוף (אוה"ח הק'). אך צריך ביאור שא"כ מדוע נאמר 'ויכל' כלפי 'מלאכתו' והלא מתאוה למלאכת התחתונים, אלא מפני שמעשיהם של צדיקים נקראים מעשי ידי ה', שהם מחזירים כל מהותם וכל הבריאה לשרשם, וזו היא חמדתו של הקב"ה שיש לו מעולמו, ובפרט בשבת קודש - מנוחת אהבה ונדבה - לנדב כל מציאותנו למענו יתברך!

הדרך עלך מסכת יבמות - בתולה נשאת....

שבת קודש פרשת בשלח - י"א שבט תשע"ה

דף קי"ט ע"א

הלכו בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך, לא תנשא לשוק - הואיל והיא בחזקת חיוב יבום שהרי לא היה לבעלה בנים, ולא תתייבם - שמא צרתה נתעברה ויפגע באשת אח שלא במקום מצוה, ואם עדים מעידים שאין צרתה מעוברת - מותרת ליבם, ואינה חוששת שמא בעלה נשא אשה אחרת וילדה לו.

הא דאסורה להנשא ואין תולים שצרתה נתעברה וילדה שהרי רוב נשים מתעברות ויולדות - דמתניתין רבי מאיר היא, שחושש למיעוט.

רבי מאיר חשש למיעוט אפילו נגד חזקה, שהרי אסר לזו להתייבם מחשש שמא נתעברה צרתה, אע"פ שהיא בחזקת היתר ליבם.

לחכמים הולכים אחר הרוב אפילו ברובא דליתא קמן, כדמצינו שהתירו לקטן לייבם כיון שרוב קטנים אינם סריסים וכן התירו לקטנה להתייבם כיון שרוב קטנות אינן איילוניות, ולכן לשיטתם אשה שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים מותרת לשוק, שתולים שצרתה נתעברה וילדה מפני שרוב נשים מתעברות ויולדות.

מה ששינוי שזו שבעלה וצרתה הלכו למדינת הים אסורה להנשא, לזעירי - היינו שצריכה להמתין ג' חדשים ככל הנשים שצריכות להמתין כשמתו בעליהן, ועוד צריכה להמתין קודם שתחלוץ ז' חדשים נוספים שמא צרתה מעוברת ואין התירה ע"י חליצה אלא ע"י לידת הולד, ואחר כך חולצת ומותרת ממה נפשך. לרבי חנינא - אסורה לעולם עד שתדע אם יש לצרתה ולד או לא, ואין מתירים לה לחלוץ, שמא ימצא שילדה צרתה ולד בן קיימא, ונמצא שאין חליצתה חליצה, וצריכה כרוז להתירה לכהונה, ושמא יהיו אנשים רק בשעת החליצה ולא בשעת הכרוז, וכשיראו שמותרת לכהן יאמרו שהתירו חלוצה לכהן.

האשה שהלכה למדינת הים בחזקת שאם ימות בעלה חייבת ביבום, וכשחזרה אמרה ניתן לי בן במדינת הים ומת בעלי ואח"כ מת בני ופטורה אני מיבום - אינה נאמנת, אך חוששים לדבריה וחולצת ולא מתייבמת, ודווקא אם הייתה

גרושה כבר מאיש אחר שממילא פסולה לכהונה, או שאמרה אני ובעלי נחבאנו במערה ואין איש עמנו להעיד, שאז אין לחשוש שיבואו עדים ויעידו כדבריה שמת הולד אחר שמת בעלה, שאם לא כן אינה חולצת אלא אסורה לעולם, שאם תחלוץ חוששים שמא יבואו עדים ויעידו כדבריה וצריכה כרוז להתירה לכהונה, ושמה היו אנשים בשעת החליצה שלא יהיו בשעת הכרוז, ויאמרו שהתירו חלוצה לכהן.

יצאה חמותה למדינת הים, וכשיצאה לא היה לחמותה בן שיוכל לייבמה, אינה חוששת שמא נולד לה בן וחייבת ביבום, אבל אם יצאה מעוברת חוששת שמא ילדה זכר וחייבת ביבום.

טעם החילוק בין הרישא לסיפא, שברישא שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים אסורה להתייבם שחוששים למיעוט שאין יולדות אף שהיא בחזקת היתר ליבם, ובסיפא שיצאה חמותה שאינה מעוברת מותרת להנשא לשוק ואין חוששים שמא ילדה זכר בן קיימא וחייבת ביבום (שאינו אלא מיעוט, שאף שרוב נשים מתעברות, הרי מיעוט מפילות, ומחצה של היולדות הן נקבות):

לרב נחמן אמר רבה בר אבוא - ברישא חששו למיעוט משום שאשת אח שלא במקום מצוה בכרת, ובסיפא לא חששו משום שאיסור יבמה לשוק אינו אלא איסור לאו. לרבא - כשם שחוששים לאיסור כרת כך חוששים לאיסור לאו, אלא ברישא סומכים מיעוט מפילות לחזקת יבום והרי זה כמחצה על מחצה, לכן לא תנשא ולא תתייבם, אבל בסיפא יש גם חזקה וגם רוב לפוטרה מיבום, והצד שילדה חמותה זכר בר קיימא הוא מיעוטא דמיעוטא שגם רבי מאיר אין חושש לו.

דף ק"ט ע"ב

שתי יבמות של שני אחים, וכל אחת אומרת מת בעלי - אסורות להנשא, שכל אחת אינה נאמנת לומר שמת היבם היחיד להתיר חברתה לשוק.

לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים - זו שיש לה עדים אסורה לשוק מפני שאין לה עדים שמת יבמה, והשניה מותרת, שנאמנת שמת בעלה ויש לה עדים שמת יבמה. לזו יש בנים ולזו אין בנים - זו שיש לה בנים שאינה חייבת ביבום מותרת, והשניה אסורה.

לזו בנים ועדים ולזו אין בנים ועדים - שתיהן מותרות, זו מפני שיש לה בנים, וזו מפני שיש עדים שמת יבמה.

היו כאן עוד אחים, והתייבמו שתיהן, ומתו היבמים - לתנא קמא אסורות להנשא משום שכל אחד אינה נאמנת לומר שמת בעלה שהוא יבמה של חברתה להתירה, לרבי אלעזר הואיל והותרה כל אחת ליבמה בחזקת שמת בעלה שוב אין לחוש שמא חיים הם לאסור היבמות לאחר מות היבם שייבמה.

יום ראשון פרשת יתרו - י"ב שבט תשע"ה

דף ק"כ ע"א

רבי אלעזר הסובר שאחר שנתייבמו היבמות ליבמים הנמצאים כאן ומתו מותרות להנשא לשוק ואינן צריכות לחוש שמא לא מתו יבמיהן שבמדינת הים - הסתפקו בטעמו אם משום שסובר שצרה נאמנת להעיד על חברתה, או כיון שכל אחת נאמנת לעצמה לומר מת בעלי ונשאת עפ"י עדותה, נאמנת גם לגבי צרתה שמת יבמה, שאינה חשודה לקלקל את עצמה, ונפק"מ באחת שהלכה עם בעלה למדינת הים ובאה והעידה שמת בעלה האם צרתה מותרת רק אחר שנשאת זו

שהעידה, או גם קודם לכן.

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי - לרבי אלעזר הואיל ונאמנת לעצמה נאמנת גם לצרתה, אך אם נאמר שרבי אלעזר התיר רק אחר שהמעידה עצמה נשאת שאינה חשודה לקלקל את עצמה, עדיין יש לחוש שמה שנשאת אינו משום מת בעלה אלא משום שקיבלה ממנו גט, ורק אם נשאת לכהן יש להאמינה שמת בעלה, שאינה חשודה לקלקל את עצמה שאם יבא בעלה תצטרך להוציא גיטה ותפסל על הכהן.

אין מעידים עליו שמת אלא אם ראוהו בתוך ג' ימים למיתתו, שאחר כך חוששים שנשתנו פניו, לרבי יהודה בן בבא לא כל אדם ומקום ושעות שוין (יתבאר בדף קכ"א).

אין מעידים עליו שמת אלא אם ראו פדחתו עם פרצוף פניו וחוטמו.

סימנים (בינונים) - ו"א שסומכים עליהם מדאורייתא, כנדרש בהשבת אבידה מ'השמלה', ושליח שאבד גט סומך על סימנים (כגון שמצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת או שנמצא בין כליו אפילו לזמן מרובה) שזהו הגט ונותנו לאשה להתגרש בו, וכן מתירים אשה שהוכר בעלה מת רק ע"י סימנים. אבל אם מעיד שהיה גופו ארוך או גוף אינן סימנים. וסימנים בכליו - ללישנא קמא לא מהני, שחוששים ששאלם מאחרים, חוץ מכיס וארנקי וטבעת שאין הדרך להשאילן, וללישנא בתרא מהני סימנים בכליו, אבל אם אומר רק שהיו אדומים או לבנים אין זה סימן. ו"א שסומכים על סימנים רק מדרבנן, ולכן אין מעידין שמת בעלה ע"פ סימנים אלא בסימנים מובהקים.

מכירים אותו על ידי שומא - לת"ק אין מעידין, לרבי אלעזר בן מהבאי מעידין. לאביי - נחלקו אם סימנים דאורייתא או דרבנן. ללישנא קמא דרבא - לכו"ע סימנים דאורייתא, ונחלקו אם שומא מצויה בבן גילו, או האם שומא עשויה להשתנות לאחר מיתה. לאיכא דאמרי בדעת רבא - לכו"ע סימנים דרבנן, ונחלקו האם היא סימן מובהק.

דף ק"כ ע"ב

ראוהו מגוייד - לתנא במשנה אין מעידין עד שיראו שיצאה נפשו, והיא שיטת רבי שמעון בן אלעזר הסובר שמגוייד יכול לחיות, אלא אם נפל למים - שהמים מחזיקים ומגדילים כאב המכה ואינו יכול לחיות. לחכמים - מעידין על המגוייד שאינו יכול לחיות. מגוייד בסכין מלובנת - לכו"ע יכול לחיות. חיה אוכלת ממקום שתצא נפשו - לכו"ע מעידין.

ראוהו צלוב - אין מעידים עליו, שאפשר שאחר התיר הצליבה וחי.

שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין שמת - שודאי ימות, אך כל זמן שלא מת אם רמז שיכתבו גט לאשתו כותבין, והשוחטו בשוגג אינו גולה - שמא הרוח בלבלתו או שמא הוא עצמו קירב מיתתו ע"י שפירכס, ונפק"מ בין הטעמים: אם שחטו בבית של שיש שאין שם רוח, ואם שחטו בחוץ ולא פירכס.

יום שני פרשת יתרו - י"ג שבט תשע"ה

דף קכ"א ע"א

רבי יהודה בן בבא חולק על תנא קמא הסובר שמעידין על המת עד ג' ימים ואמר שלא כל האדם והמקום והזמן

שוין - מסתפקת הגמרא אם כוונתו להקל שלפעמים מעידים גם אחר ג' ימים, או שמא בא להחמיר שלפעמים גם בתוך ג' ימים אין מעידים.

מגוייד במים - מקום המכה מתנפח מחמת המים ומשתנית צורתו, ולכן גם בתוך ג' ימים ממיתתו אין מעידים עליו, אבל כשאין לו מכה - המים צומתים צורת הפנים ומעידים עליו גם אחר ג' ימים, ודווקא אם ראוהו מיד כשהעלוהו ליבשה, שאח"כ משתנית צורתו לאלתר.

נפל למים - לרבי מאיר בין מים יש להן סוף ובין אין להן סוף אסורה, שיכול לחיות במים, כמו זה שנפל לבור הגדול ועלה לאחר ג' ימים. לחכמים - יש להן סוף מותרת אם שהו עד כדי שתצא נפשו, שאין יכול לחיות במים, ואין חוששים שמא יצא משם שהרי יש למים סוף והיו רואים אותו, אבל מים שאין להן סוף אסורה שמא יצא לאלתר במקום רחוק ולא ראוהו, ואם שלשלוהו לים ועלתה בידם רגלו מן הארכובה ולמעלה מותרת, שמגוייד הוא ואינו יכול לחיות.

נפל לאגם שהמים עומדים במקומם - אין אומרים כיון שאינו יכול לשוט על פניהם למרחוק דינם כמים שיש להן סוף, אלא חוששים שמא גל הטילו למקום רחוק ומשם יצא.

מעשה באחד שהיה בירדן ונכנס למחילה של דגים, ושקעה החמה ולא ראה פתחה, למחר זרחה חמה והכיר פתחה ובא ומצא הספד גדול בתוך ביתו, אמר רבי: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אסורה, ואין חוששים למחילת דגים במים שאין להן סוף דלא שכיח שם מחילה.

צורבא מרבנן שנפל למים שאין להן סוף - רב אשי סבר שכיון ששמו מפורסם אין חוששים שעלה, שהיה מתפרסם הדבר, והלכתא שאין חילוק בין צורבא מדרבנן לסתם אדם, ובשניהם לכתחילה אסורה להנשא ובדיעבד לא תצא.

רבן גמליאל ראה ספינה שנסברה בים, והצטער על רבי עקיבא שנמצא בה, כשעלה ליבשה בא רבי עקיבא לדון לפניו בהלכה, ואמר שנזדמן לו דף של ספינה וכל גל וגל שבא עלי נענע לו ראשו. אמר רבן גמליאל: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להן סוף מותרת ושאין להן סוף אסורה. ומכאן אמרו חכמים: אם יבואו רשעים על אדם ינענע להם ראשו ולא יתגרה בהם.

רבי עקיבא ראה ספינה שמטרפת בים, והיה מצטער על רבי מאיר שנמצא בה, וכשעלה לקפוטקיא בא רבי מאיר ודן לפניו בהלכה, ואמר גל טרדני לחבירו וחבירו לחבירו עד שהקיאני ליבשה, אמר רבי עקיבא: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו נפל למים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להן סוף אסורה.

נפל לגוב האריות אין מעידין עליו שמת - שפעמים אינם רעבים. נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים - לת"ק מעידין שמת ואין חוששים שמא חבר הוא היודע ללחוש, שכיון שדוחקם בודאי הזיקוהו ומת, לרבי יהודה בן בתירא אין מעידין עליו, שמא חבר הוא.

דף קכ"א ע"ב

נפל לתוך כבשן האש וליורה מלאה שמן - מעידין עליו שמת. נפל ליורה מלאה יין - לת"ק דינו כשמן, לרבי אחא אין מעידין עליו, שמא כשנפל לתוכו ניתז היין וכיבה האש ושמא לא מת, אמרו לו חכמים: תחילתו מכבה וסופו מבעיר יותר מבתחילה, ומעידין עליו שמת.

רבי מאיר הביא ראיה שאפשר לחיות במים ממי שנפל לבור ועלה אחר ג' ימים, אמרו לו חכמים: אין מזכירין מעשה נסים, שאפילו לא מת מחמת המים היה לו למות מחמת שלא ישן ג' ימים, שאף אם היה בו כמין בנינים אי אפשר להשען עליהם ושהן של שיש וחלקים, ומעומד אינו יכול לישן. ורבי מאיר סבר שיכול להתחזק ולהשען עליהם מעט ולישן.

מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול, בשעה ראשונה אמר רבי חנינא בן דוסא שלום, שניה שלום, שלישית אמר עלתה, ואמרה אח"כ שזכר של רחלים נזדמן לי (אילו של יצחק) וזקן מנהיגו (אברהם), אמרו לרבי חנינא: נביא אתה, אמר: לא נביא אנוכי ולא בן נביא, אלא דבר שהצדיק מתעסק בו יכשל בו זרעו? ואעפ"כ מת בנו בצמא - שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה.

אפילו שמע מן הנשים מסיחות לפי תומן ואומרות מת איש פלוני, ולא היו מתכוונות להעיד - יכול להעיד ולהשיא את אשתו.

אפילו שמע מן התינוקות אומרים: הרינו באים מלספוד ולקבור את איש פלוני, וכך וכך חכמים וספדנים היו שם - יכול להעיד ולהשיא את אשתו.

בישראל אע"פ שמתכוין להעיד להתיר אשתו נאמן, ובעכו"ם אם היה מסיח לפי תומו שמת משיאין את אשתו על פיו, ואם מתכוין להעיד להתיר את אשתו אינו נאמן, ואם מתכוין להעיד שמת ולא נתכוין להתיר אשתו, כגון שבא לב"ד להעיד שמת ולא אמר התירו אשתו - י"א שמאמינים לו, ורבי יוחנן אמר שלחכמים אין מאמינים לו.

יום שלישי פרשת יתרו - י"ד שבט תשע"ה

דף קכ"ב ע"א

עכו"ם שאמר לישראל בשבת קצוץ שחת לבהמתי ואם לא אהרוג אותך כמו שהרגתי לישראל פלוני שלא רצה לבשל בשבילי בשבת - אין זה בכלל עכו"ם המסיח לפי תומו, ואשתו אסורה להנשא על פיו, שלא נתכוון אלא לאיימו.

מעידין לאור הנר ולאור הלבנה.

שמעו אחד שאומר: אני איש פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והרי אני מת, והלכו ולא הכירוהו - אשתו מותרת להנשא.

שמעו קול (בת קול) צועקת: פלוני מת, וראו דמות אדם וצל צלו (שאם לא כן יש לחוש שהוא שד) והלכו ולא מצאו שם אדם, לבית שמאי אשתו אסורה ולבית הלל מותרת, כדמצינו לענין גט שמי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי כותבין ונותנין, והכא נמי כשעת הסכנה דמיא שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה.

עד אחד המעיד שמת בעלה - בתחילה לא היו מתירים בארץ ישראל את האשה על פיו, עד ששמעו בשם רבן גמליאל הזקן שמתירים, והוחזקו להיות משיאים על פי עד אחד, עד מפי עד, עבד, אשה, שפחה.

אשה נאמנת להביא גיטה ממדינת הים ולומר בפני נכתב ונחתם - שמה חמש נשים שאינן נאמנות להעיד שמת בעלה נאמנות להביא גיטה מפני שהכתב מוכיח, אשה שנאמנת להעיד שמת בעלה ודאי שנאמנת להביא גט.

דף קכ"ב ע"ב

מעשה בבני לוי שהלכו לצוער וחלה אחד מהם

והגניחוהו בפונדק, ובחזרתם מצאו הפונדקית עכו"ם שבכתה, ושאלוה איה חברינו, אמרה להם מת וקברתיו, והוציאה להם מקלו ותרמילו וספר תורה שהיה בידו, והשיאו את אשתו מפני שהייתה מסיחה לפי תומה שהרי בכתה קודם ששאלוה.

דרישה וחקירה לעדים - בדיני נפשות מפורש בתורה שצריך, דיני ממונות - מן התורה צריך, שנאמר 'משפט אחד יהיה לכם', וכדי שלא תנעול דלת בפני לוי אמרו שאין צריך.

עדים המעידים שמת בעלה - לרבי עקיבא אין צריכים דרישה וחקירה, שכיון שיש כתובה הרי זה כדיני ממונות, לרבי טרפון צריכים, שכיון שמתירים איסור אשת איש (שהבא עליה בחנק) הרי זה כדיני נפשות.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

הדרן עלך מסכת יבמות

יום רביעי פרשת יתרו - ט"ו שבט תשע"ה

מסכת כתובות

פרק ראשון - בתולה נשאת

כתובות ב' ע"א

תקנו חכמים שבתולה נשאת ברביעי בשבת - שמתקנת עזרא בתי דינים יושבים בעיירות ביום השני ויום החמישי, ואם תהיה לו טענת בתולים ישכים לב"ד בעוד כעסו עליו, שמא זינתה אחר אירוסין ואסורה עליו.

הטעם שבתולה לא תנשא באחד בשבת וישכים לב"ד בשני - שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה באחד ושני ושלישי בשבת, וברביעי כונסה.

תקנו חכמים שאלמנה נשאת ביום חמישי, ויתבאר הטעם בגמרא להלן (ה.).

הגיע זמן י"ב חודש משתבע הבעל להכין עצמה לנשואין ולא נשאה - אוכלת משלו, ואם היא בת ישראל והוא כהן אוכלת בתרומה.

הגיע זמן י"ב חודש ביום ראשון - הואיל והוא מעוכב לנשאה מחמת אונס תקנת חכמים אינו מעלה לה מזונות.

הגיע זמן י"ב חודש והיה מעוכב מלכונסה מחמת אונס, שחלה הוא או היא או פירסה נדה, ללישנא קמא אינו מעלה לה מזונות, כשם שפטור כשהוא מעוכב מחמת תקנת חכמים, וללישנא בתרא ספק אם חלה הוא דומה לאונס תקנת חכמים, ואם תמצא לומר שחייב עדיין ספק בחלתה היא אם יכול לומר הנני מזומן, ואם תמצא לומר שפטור עדיין ספק בפירסה נדה שלא בשעת ווסתה אם יכולה לומר מזלך גרם.

דף ב' ע"ב

ללישנא קמא דרבא אין טענת אונס בגיטין, שאם נתן גט על מנת שאם לא אבא עד זמן פלוני יהא גט, ונאנס ולא בא - הרי זה גט, משום תקנת צנועות שאם לא יהא גט לפעמים לא נאנס ותחשוש שמא נאנס ולא תנשא, ומשום תקנת פרוצות שאם לא יהא גט לפעמים אונס ואמרה שאינו אונס ותנשא, וכשיברר שהיה אונס נמצא גט בטל ובניה ממזרים.

אין גט לאחר מיתה, ולכן אם התנה שיחול הגט אחר מיתה אינו גט.

'הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש' ומת בתוך י"ב חודש - לחכמים אינו גט כיון שאינו יכול לחול אחר מיתה, לרבנותינו הרי זה גט, שסוברים כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו שלכן כתבו להודיע שאם לא יבא הרי הוא מגרשה למפרע מיום כתיבה ומסירה.

'הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש' ומת בתוך י"ב חודש - לכו"ע הרי זה גט, שהרי חל למפרע. אך אין ראייה מכך לרבא שאין טענת אונס בגיטין, שאפשר שדווקא אם מת אין הגט בטל, שהרי כל מטרתו היתה לפטרה מיבום, אבל אם לא בא מחמת שאר אונסים, כגון שחלה, אפשר שהגט בטל.

יום חמישי פרשת יתרו - ט"ז שבט תשע"ה

דף ג' ע"א

ללישנא קמא אין אונס מבטל גט אף שמדאורייתא הגט בטל (שהרי מצינו טענת אונס מן התורה, דכתיב 'ולנערה לא תעשה דבר') - שכל דמקדש על דעת רבנן הוא מקדש שיהיו קיימין לפי דבריהם ושיהיו בטלים לפי דבריהם ע"י גיטין שהכשירו חכמים ואפקיענו רבנן לקידושין מיניה, ולא רק כשקידש בכסף שעשו המעות מתנה למפרע, אלא אפילו קידש בביאה - שעשו ביאתו כזנות.

ללישנא בתרא דרבא יש טענת אונס בגיטין, כמו שהמעוכב מחמת אונס לכנוס אשתו תקנת חכמים פטור ממזונות, אמנם באונס שכיח (כגון שהפסיקו נהר מלבוא) אין טענת אונס, כיון שידע שמא יאנס בקיום תנאו היה לו להתנות כן.

בזמן שכל הימים שוים לקביעות בתי דינים כמו שהיו קודם תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום, ובתנאי שיטרח בסעודה ג' ימים קודם לכן, כמו שתקנו חכמים לתקנת בנות ישראל.

דף ג' ע"ב

באופן שיש סכנה לישא ברביעי, כגון שגזרו שבתולה הנשאת ביום רביעי תהרג - היו עוקרים התקנה ומתקנים ימים אחרים, אך אם גזרו שהנשאת ברביעי תבעל להגמון תחילה אין עוקרים תקנת חכמים, שגזירה עשויה להתבטל, אלא בזה נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים, ובשני לא יכנוס אלא יטרח בצרכי סעודה שני ימים.

כשהיתה גזירה שבתולה הנשאת תבעל להגמון תחילה ויש צנועות המוסרות נפשו למיתה - נהגו להקדים הנישואין ליום ג' כנ"ל, ואין דורשים להן שאין צריכות למסור עצמן למיתה שאנוסות מותרות - משום הפרוצות שיעשו ברצון ומשום הכהנות שנאסרות על בעליהן.

אם שר הצבא עתיד לבא לעיר ביום ד' יכנוס ביום ב' - כיון שחיל משרתיו המכינים לו צורכי סעודה באים ביום ג' ויחטפו צורכי הסעודה, ודווקא אם בא לקבוע שם מקומו, אבל אם עתיד לילך לאחר יום רביעי - ימתין מלכנוס עד יום רביעי הבא.

יום שישי פרשת יתרו - י"ז שבט תשע"ה

דף ד' ע"א

היה פתו אפוי וטבחו טבוח ויינו מזוג, ומת אביו של חתן או אמה של כלה - מכניסים את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה, ובוועל בעילת מצוה ופורש, ואחר כך קוברים המת, וכיון שחלה עליו חתונה הרי זה לגביו

כרגל ולא חלה עליו אבילות, ולכן נוהג ז' ימי משתה, ואח"כ ז' ימי אבילות. אבל אם יקברו המת בתחילה חלה אבילות בסתימת הגולל ושוב לא יכנס עד שתעבור האבילות.

אע"פ שאין אבילות במועד - אסור בדברים שבצינעא, ולכן פורש מכלתו בכל ימי המשתה עד אחר ימי אבילותו.

דווקא אם מת אביו של חתן שהוא הטורח בצורכי סעודה, או אמה של כלה המכניזה לה תכשיטין - התירו לדחות הקבורה, שאין מי שיטרח עבורם אם יפסידו מה שהכינו, אבל אם קרה להיפך לא.

בכפר דוחים הקבורה עד אחר בעילת מצוה אף אם עדיין לא נתן מים על גבי בשר - שאין למי למכרו, ובכרך אף אם נתן מים על גבי בשר אין דוחים - שאפשר למכרו, ובמקום שאינו קטן ככפר וגדול מכרך - דווקא אם נתן מים על גבי בשר דוחים.

אין מונעין תכשיטין מן הכלה אף בימי השלושים לאבילות - שלא תתגנה על בעלה.

כל שבעת ימי המשתה ז' ימי אבילותו, וכן כלה שפירסה נדה קודם שבעל - הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים, אבל כשהיא אבילה - מותרים ביחוד, שאף אם יתגבר יצרו אינה שומעת לו, וכן בנידה שכבר בעלה שאין יצרו תקיף. לרב אשי - בסתם אבילות, בין שלו ובין שלה - מותרים ביחוד, שחמורה עליהם, ורק באבילות דהכא שהקילו בה חכמים שנוהג ז' ימי משתה ורק אח"כ ז' ימי אבילות יבואו לזלזל בה ולכן בין באבילות שלו ובין בשלה אסורים ביחוד.

דף ד' ע"ב

כל מלאכות שאשה עושה לבעלה גם נדה עושה לו, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, שדרך קירוב וחיבה הן ובאים לידי הרגל דבר.

באבילות שלה אינו יכול לכופה להיות כוחלת ופוקסת, אבל מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו, שהאבילות חמורה עליה ולא יבואו להרגל דבר.

מתו חמיו או חמותו - נוהג אבילות בפני אשתו, וכן היא נוהגת בפני בעלה כשמת חמיה או חמותה.

תחילת אבילות - לרבי אליעזר משיצא המת מפתח הבית, לרבי יהושע משיסתם הגולל והוא כיסוי ארון המת.

שבת קודש פרשת יתרו - י"ח שבט תשע"ה

דף ה' ע"א

לא יבעל בעילה ראשונה בשבת - משום שיש בה איסור עשיית חבורה, וגם משום חשש שמא בטרדתו ישכח וישחט בן עוף בשבת לצורך סעודת הנישואין.

וכן לא יבעל בעילה ראשונה במוצאי שבת - שמא ישכח וישחט בן עוף בשבת לצורך הסעודה במוצאי שבת, אבל כשחל יום הכיפורים בשני בשבת אין דוחים אותו מחשש שישכח וישחט בשבת לצורך סעודת ערב יו"כ - שדווקא סעודה שעושה לאחרים והיא בלילה מיד טרוד בה, אבל סעודת ערב יו"כ הסעודה היא רק לעצמו ואינה בלילה אלא למחרת.

אסור לעשות חשבונות בשבת - שנאמר 'ודבר דבר', אבל חשבונות של מצוה מותר, וכן לפסוק צדקה לעניים, ולילך לבתי כנסיות ובתי מדרשות לפקח עסקי רבים ועניני פיקוח נפש, ולילך לארמונות מלכים ושלטונים

לפקח על עסקי רבים, ולשדך תינוקות, ותינוק ללמדו ספר ואומנות, שכל אלו מצוה הן.

בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי - שנאמר בן ברכה לדגים, ומי שאינו מקפיד על ברכה מותר לבעול ברביעי, ואין חוששים שמא לא ימצא בתולים ויתקרר כעסו בזמן מועט זה.

אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בשישי - א. שנאמר בן ברכה לאדם, ועדיף מיום חמישי שנאמרה בו ברכה לדגים ולא לאדם. ב. שקדו על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עימה ג' ימים, יום החופה ויום הביאה ויום השבת, ואילו היה נבעלת בחמישי למחרתו משכים לאומנתו והולך לו. והחילוק בין הטעמים - באדם בטל, וכשחל יו"ט בערב שבת, שלטעם הב' יבעל בחמישי, שהרי אינו משכים למחרת לאומנתו, אבל לפי טעם הא' יבעל בשישי.

גדול מעשה צדיקים והיינו בית המקדש שנאמר בו 'מקדש ה' כוננו ידיך' - שתי ידיים, ממעשה שמים וארץ שנאמר בהם 'אף ידי יסדה ארץ' - רק יד אחד, והגם שנאמר 'ויבשת ידיו יצרו' הרי הכתיב הוא 'ידו', ו'יצרו' היינו אצבעותיו.

'השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע' - הרקיע מעיד על מעשה הצדיקים, שמתפללים על הגשמים ויורד מטר.

דף ה' ע"ב

'ויתד תהיה לך על אזנך' דרשו 'על אזנך' - לכן אצבעותיו של אדם משופות כיתדות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו.

האוזן כולה קשה והאליה רכה - שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף האליה לתוכה.

אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים - מפני שהן רכות ודקות להכוות קודם שאר אברים.

שני לשונות בספק האם מותר לבעול בתחילה בשבת:

א. דם בתולים בלוע בדופני הרחם ויוצא על ידי חבורה, ואסור, או הוא מופקד שם ואינו חובל, ולצד השני - האם לדם הוא צריך ופתח נעשה ממילא, או צריך לפתח ואסור משום בנין, ואף לצד הראשון שמא הלכה כרבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור, ואפילו אם הלכה כמותו שמא מקלקל הוא לענין הפתח שבתולה חשובה מבעולה ומותר.

ב. אם נאמר שהדם בלוע והרי הוא חובל שמא להנאת עצמו צריך ואינו מתכוין להוצאת הדם, ותלוי אם הלכה כרבי יהודה שדבר שאינו מתכוין אסור או כרבי שמעון המתיר, ואפילו אם הלכה כרבי יהודה שמא מקלקל הוא לענין הפתח שבתולה חשובה מבעולה ומותר, או שבזה הלכה כרבי שמעון שמחייב במקלקל בחבורה.

יום ראשון פרשת משפטים - י"ט שבט תשע"ה

דף ו' ע"א

בישיבתו של רב אמרו שרב התיר לבעול בתחילה בשבת ושמזאל אוסר, ובנהרדעא (-מקומו של שמואל) אמרו ששמואל מתיר ורב אוסר, וסימנך - אלו מקילין לעצמן ואלו מקילין לעצמן.

אסור לסתום נקב של גיגית שכר בבלאי בגדים ביו"ט - משום איסור סחיטה, ואף לרבי שמעון שאינו מתכוין מותר - שפסיק רישא הוא.

רב פסק כרבי יהודה שדבר שאינו מתכוין אסור, ומה שאמרו בישיבתו שהתיר לבעול בתחילה בשבת:

ללשון שהדם מופקד ולא בלוע - אין בזה משון חובל, וגם משום בונה אין שמקלקל הוא אצל הפתח. ללשון שהדם בלוע יוצא ע"י חבורה - מקלקל בחבורה הוא.

עד מתי תולים דם היוצא בבעילות בדם בתולים: בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות - לבית שמאי ד' לילות, לבית הלל כל זמן שלא חיייתה המכה ונפסק הדם. הגיע זמנה לראות ונשאת - לבית שמאי רק לילה הראשון, לבית הלל ד' לילות מליל חמישי עד מוצאי שבת.

דף ו' ע"ב

אם בעל לפני שבת מותר לבעול בשבת - שפירצה דחוקה מותר להכנס בה בשבת אף שמשיר צרורות.

חתן פטור מקריאת שמע מלילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה, ובליל שבת - לאביי פטור גם אם אסור לבעול בתחילה בשבת, משום שטרוד ומצטער שעדיין לא בעל, לרבא משום טרדה אינו פטור, ורק לשיטה שמותר לבעול בתחילה בשבת פטור מקריאת שמע גם בליל שבת.

נחלקו תנאים כשלא בעל עד שבת אם פטור מקריאת שמע בליל שבת, לרבא - נחלקו האם מותר לבעול בשבת וממילא פטור משום שעסוק במצוה, או שאסור ואינו עוסק במצוה. לאביי - לכו"ע אסור לבעול בשבת, ונחלקו האם מה שטרוד במצוה שעדיין לא בעל פוטרו מקריאת שמע או לא.

אבל חייב בכל המצוות האמורות בתורה - שהטרוד בצערו חייב במצוות, אבל פטור מתפילין - שנאמר בהן 'פאר' ואבל מעולל בעפר קרנו וראשו, ואין זה פאר לתפילין.

לרבי שמעון המתיר באינו מתכוין - מותר לבעול בתחילה בשבת אפילו אם נאמר שהדם מחובר, ואינו בכלל פסיק רישא משום שרוב בקיאים להטות לצדדין ולא להוציא דם, ואעפ"כ פטורים מק"ש שקודם לכן טרודים שמא לא יהיו בקיאים בשעת מעשה.

אף שבקיאים בהטייה צריך שושבינין ומפה - שמא לא יטה ויראה ויאבד (שאם יטה אין חשש - שהרי יכולה לטעון שעדיין בתולה היא).

הפותח מכה בשבת - אם מתכוין לעשות לה פה ליפותה ולהיות לה פתח ליום מחר להוציא ליחה ולהכניס אור חייב משום בונה, ואם להוציא ממנה ליחה של עכשיו ואינו חושש אם תחזור ותסתם מיד פטור, ומותר אפילו לכתחילה אע"פ שאר מלאכה שאינה צריכה אסורה - במקום צער התירו. ואין בהוצאת הליחה משום חובל - שמופקדת היא ועקורה לגמרי מהבשר ועומדת לצאת, משא"כ דם בתולים אף אם הוא מופקד אינו עקור לגמרי.

יום שני פרשת משפטים - כ' שבט תשע"ה

דף ז' ע"א

רבי אמי התיר לבעול בתחילה בשבת, ואמר שיתפיסו לה מטלטלין למשכון עד שיכתוב לה כתובה.

רב פפא התיר לבעול בתחילה ביו"ט - שמתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה גם שלא לצורך, אך מוגמר אסור לעשותו ולא אמרינן מתוך שנאמר 'אך אשר יאכל לכל נפש' - דווקא דבר שהוא צורך כל נפש מותר, ומוגמר אינו אלא למפונקים.

נזדמן לו צבי מותר לשחטו ביו"ט - הגם שאינו שוה לכל נפש מכל מקום הוא צורך כל נפש.

לשון 'הוראה' שייך גם כשפסק לאיסור, כדתנן שהלל

הורה להילני המלכה לנהוג נזירות לחומרא, וכן תניא שחוט השדרה שנפסק ברובו טריפה לדברי רבי, ולרבי יעקב אפילו ניקב, והורה רבי כרבי יעקב.

נחלקו אמוראים להלכה אם מותר לבעול בתחילה בשבת, והסיקו בגמרא להלכה שמותר.

מברכים ברכת חתנים לבחור ז' ימים, בין נשא בתולה בין נשא אלמנה (וכן אלמון שנשא בתולה), אבל באלמון שנשא אלמנה מברכים רק יום אחד.

שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל בנשואי אלמנה - שיהא שמח עמה ג' ימים, ללשון ראשון - אף באלמון שנשא אלמנה, שברכה יום אחד אבל שמחה ג' ימים. וללשון שני - היינו בבחור שנשא אלמנה, שברכה ז' ימים ושמחה ג'.

דף ז' ע"ב

המקור שברכת חתנים בעשרה: לרב נחמן אמר הונא בר נתן - שכשנשא בועז את רות נאמר 'ויקח עשרה אנשים מזקני ישראל', לרבי אבהו - שנאמר 'במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל' - על ברכת מקור צריך קהל והיינו עשרה, ורב נחמן דורש פסוק זה שאפילו עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה על הים, ולרבי אבהו מה שבועז לקח עשרה היינו כדי לפרסם הדין שרק עמוני אסור בקהל ולא עמונית, שאילו לברכה לא היו צריכים להיות זקנים.

שמואל פרסם בפני עשרה שהמזכה מתנה על ידי אחר לעובר קנה, והלכתא המזכה לעובר לא קנה.

מברכים ברכת חתנים בבית חתנים - כשנכנסת לחופת נשואין, לרבי יהודה בארץ יהודה היו מברכים אף בבית האירוסין, מפני מתייחד עמה וכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה.

נוסח ברכת אירוסין שבבית האירוסין: 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו על העריות, ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין' (והגם שאיסור ארוסה הוא מדרבנן שאסרו יחוד עם פנויה שייך לברך 'וציונו' כשם שמברכים על נר חנוכה).

נחלקו אם ברכת אירוסין יש בה חתימה, שיש שמדמים לברכת הפירות והמצוות שאין חותמין בהם כיון שאין בהן הפסק ענין אחר, ויש שמדמים לקידוש כיון דבלשון קדושה היא, וחותמים 'בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין'.

מברכים ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אם באו פנים חדשות בכל יום שלא היו אתמול.

יום שלישי פרשת משפטים - כ"א שבט תשע"ה

דף ח' ע"א

ברכות נשואין: 'שהכל ברא לכבודו' - שאסיפה זו של העם לגמול חסד היא זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון, 'יוצר האדם' - ליצירה ראשונה של אדם הראשון, 'אשר יצר' - כנגד בריאת זכר ונקבה, 'שוש תשיש' - להעלות זכרון ירושלים על ראש שמחתינו, 'שמח תשמח' - תפילה שהחתן וכלה יצליחו בשמחה ובטוב לב, 'אשר ברא' - שבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק איש באשה ע"י שמחה וחדוה.

נאמר 'ויברא אלוקים את האדם בצלמו', ונאמר 'זכר ונקבה בראם' - מחלוקת אם שתי יצירות היו, או עלה במחשבה לברוא שניים ולבסוף נברא אחד.

לוי בירך רק חמש ברכות, ורב אסי בירך שש - שהוסיף

'יוצר האדם', וטעמים: א. נחלקו אם היו שני יצירות או רק יצירה אחת. ב. לכו"ע עלה במחשבה לברוא שניים ולבסוף נברא אחד, ונחלקו אם הולכים אחר מחשבה או אחר מעשה.

ביום ראשון מברכים כל הברכות, מכאן ואילך אם יש פנים חדשות מברכים לכל הברכות, ואם לא ריבוי שמחה בעלמא הוא ומברך 'שהשמחה במעונו' ו'אשר ברא', מז' עד ל' אפילו לא אמר לקרואי שהסעודה היא מחמת שמחת החתונה מברכים 'שהשמחה במעונו', ומל' עד י"ב חודש מברכים רק אם אמר להם שהסעודה מחמת החתונה.

מאימתי מברכים 'שהשמחה במעונו' - אם אמר לקרואים שמזמינם מחמת שרוצה להכניס בנו לחופה מברכים מאז ששורים שעורים בעריבת מים לשכר שלצורך החופה (ויש מפרשים משזורעים שעורים בעציץ לשם חתן וכלה), ורב פפא בירך משעת אירוסין משום שהיו כל צרכי חופה וסעודה מתוקנים, רבינא בירך באירוסין בנו באומרו שיודע שלא יחזרו בו, ולבסוף חזרו בהם ולא נתנו לו לכנסה.

רב תחליפא בר מערבא בירך ו' ברכות ארוכות - שהוסיף דברים על ברכת 'שהכל' ו'יוצר האדם' וחתם בהם בברוך, אך להלכה אין חותמים בהם - שברכת 'שהכל' כולה הודאה אחת ואינה משאר סדר הברכות רק לאסיפת העם, אלא שהניחוה לברכה יחד עם כל הברכות על הכוס, וברכת 'יוצר האדם' אינה מסדר ברכות הזווג, שהרי היא כנגד יצירה ראשונה (בפועל או במחשבה, כנ"ל) שעדיין לא היתה אז נקיבה.

בסעודת מילה אין מברכים שהשמחה במעונו משום צערא דינוקא (ודלא כרב חביבא שבירך).

לברכת חתנים צריך עשרה, והחתנים מן המניין.

דף ח' ע"ב

אבלים בכלל המנין כשמזמינים עמהם - שהרי הם חייבים במצוות, אך אינם בכלל המנין לברכת אבלים בסעודת הבראה.

ברכת אבלים מברכים בסעודה הראשונה - וכן כל שבעה כשבאו פנים חדשות.

רב חייא בר אבא היה מלמד בנו של ריש לקיש, כשמת הבן הלך לנחמו ביום השני עם יהודה בר נחמני מתורגמנו

אמר למתורגמן שיאמר דברי ניחומים על מיתת הילד, אמר: 'אירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו' - דור שהאבות מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם כשהם קטנים. וי"א שהיה בחור וכך אמר: 'על כן בחוריו לא ישמח ה', ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם, כי כולו חנף מרע וכל פה דובר נבלה, בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה' - כל המנבל פיו אפילו נחתם לו ע' שנה לטובה נהפך עליו לרעה. וניחמו בזה שנתכוין שאתה חשוב למעלה לתפסך ואת בניך בעוון הדור, שהצדיקים נתפסים על הדור.

אמר למתורגמן שיאמר בשבחו של הקב"ה, אמר: בא"י אלוקינו מלך העולם הקל הגדול ברוב גדלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר, בא"י מחיה המתים.

אמר למתורגמן שיאמר דברי ניחומים לאבלים, אמר: אחינו המיוגעים המדוכאים באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת, זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו, כמשתה ראשונים

כך משתה אחרונים, אחינו בעל נחמות ינחם אתכם, ברוך מנחם אבלים. לאביי לא יאמר 'רבים ישתו' וכן 'משתה אחרונים' שאל יפתח פיו לשטן.

אמר למתורגמן שיאמר דבר כנגד המנחמים, אמר: אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם אבינו, אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם, ברוך אתה משלם הגמול.

אמר למתורגמן שיאמר דבר כנגד כל ישראל, אמר: ריבון העולמים פדה והצל מלט הושע עמך ישראל מן הדבר ומן החרב ומן הביזה ומן השדפון ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם, טרם נקרא ואתה תענה, ברוך אתה עוצר המגפה.

עשרה כוסות תקנו חכמים בבית האבל - ג' קודם אכילה כדי לפתוח את בני מעיו, ג' בתוך האכילה כדי לשרות אכילה שבמעיו, ד' לאחר אכילה - כנגד הזן, כנגד ברכת הארץ, כנגד בונה ירושלים, כנגד בית המקדש. הוסיפו עוד ד' - כנגד משמשי העיר, כנגד העשירים המבזבזים ממונם לקבורת עניים, כנגד בית המקדש, כנגד רבן גמליאל (שהקיל להם לזלזל בתכריכים כדלהלן). התחילו שותים ומשתכרים החזירו תקנה הראשונה של י' כוסות.

בראשונה הייתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממימתו, והיו מניחים אותו ובורחים, עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי פשתן, ונהגו כל העם אחריו להוציא בכלי פשתן, והעיד רב פפא שהיום נהוג אפילו בבגד קנבוס שאינו שוה אלא דינר.

יום רביעי פרשת משפטים - כ"ב שבט תשע"ה

דף ט' ע"א

האומר לאשה קדשתיך בפני ב' עדים והיא אומרת לא קדשתיני - היא מותרת בקרוביו, והוא אסור בקרובותיה, דשוינהו אנפשיה חתיכה דאיסורא.

לרבי אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי - נאמן לאוסרה עליו מספק (אף שהוא פנוי, ואין אומרים לא קים ליה), אך אינו יכול להפסידה כתובתה. ודווקא כשיש רק ספק אחד, כגון אשת כהן שנאסרת אף אם נאנסה תחתיו, או בת ישראל שקיבל בה אביה קידושין כשהייתה פחותה מבת ג' שנים ויום א', שודאי זינתה תחתיו ושמא ברצון, אבל בסתם בת ישראל הוא ספק ספיקא ומותרת.

ממה שתיקנו שבתולה נשאת ליום הרביעי כדי שישכים לב' ד' ביום החמישי אין ראייה לרבי אלעזר - שאפשר שדווקא בטענת דמים נאסרת עליו, ולא בטענת פתח פתוח.

אין האשה נאסרת על בעלה כשעיד אחד מעיד שנטמאה, אלא בשני עדים, דילפינן דבר דבר מממון, אך אם יש עדים שקינא לה ושנסתרה אחר קינאי - אפילו עד אחד נאמן בטומאה.

בת שבע לא נאסרה על דוד - שהיתה אנוסה, או שכל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו שאם ימות במלחמה יהא גט מיום כתיבתו.

דף ט' ע"ב

לרבי יהודה בשם שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן אף להפסידה כתובתה - שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה.

האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים - אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה, והיינו להפסידה כתובתה, אך יכול לאסרה עליו.

דף י' ע"א

חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולא למנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן, שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ואם היה שונא אותה היה מגרשה מתחילה, ולמ"ד כתובה דאורייתא אינו נאמן אלא בעדות ידועה.

למ"ד כתובה דרבנן - אינה נגבית אלא מזיבורית אף שיש בידו גם עידית ובינונית.

לרבן שמעון בן גמליאל כתובה בתולה היא מאתים מדאורייתא - שנאמר במפתה 'כסף ישקול כמוהר הבתולות', ולכן סובר שאם נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא, או נשא בקפוטקיא וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות קפוטקיא ששוקלות יותר ממעות ארץ ישראל מפני שנשתעבד בהן כשאר מלוה. אבל כתובה אלמנה לכו"ע מדרבנן.

רב נחמן ציוה להלקות הטוען פתח פתוח מצאתי, אע"פ שנאמן משום שחשוד בזנות, ללישנא בתרא - בחור אינו נאמן ומלקין אותו, נשוי נאמן ואין מלקין אותו.

אחד טען לפני רבן גמליאל שמצא פתח פתוח, שאלו רבן גמליאל שמא היטה בשוגג, וללישנא בתרא בלא מתכוין לא שכיח הטיה אלא בדקו שמא במזיד היטה.

רבן גמליאל ברבי ציוה לשרות ולכבס הסודר במים למי שטען שלא מצא דם, שמא חיפהו ש"ז, אבל בכיבוס שלנו אין הבגד מלובן עד שיהיה מגוהץ, ואם נעשה גיהוץ שפשוף האבן יעביר הדם.

דף י' ע"ב

רבן גמליאל ברבי בדק אם היא בתולה ע"י שהושיב ב' שפחות בעולה ובתולה על חבית של יין וראה שרק מהבעולה נודף ריח היין, ואח"כ בדק אותה, וניסה קודם בשפחות משום ששמע שעשו כן לבנות יבש גלעד ולא היה בטוח שיצליח, ואינו דרך ארץ לזלזל בבנות ישראל.

משפחת דורקטי אין להן דם נדה ובתולים, ולכן קורין להן 'דורקטי' מלשון דור קטוע.

ההיא דאמרה לרבן גמליאל הזקן שהטעם שלא מצאו לה דם מפני שהיא ממשפחת דורקטי, בדק בקרוביה ומצא כדבריה, י"א שאמר לבעלה לך זכה במקחך אשריך שזכית למשפחת דורקטי - שכך שלא יבא לספק נדה, וי"א שאמר נתחייבת במקחך, שאין זו זכות שכשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה, וכל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין.

אחד אמר לרבי שלא מצא דם והיא אמרה שהיא עדיין בתולה, ראה רבי שפניהם שחורים מפני שהיתה בצורת, ציוה והכניסום למרחץ והאכילום והשקום, ואח"כ מצא דם, וקרא רבי עליהם: 'צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ'.

בתולה אפילו אם היא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין - כתובתה מאתים, ויש לה טענת בתולים, ואם היא אלמנה מן הנשואין כתובתה מנה.

אלמנה נקראת כך על שם שכתובתה מנה, ואגב אלמנה מן הנשואין נקראת כך גם אלמנה מן האירוסין.

הפסוקים כתובים על שם העתיד - שהרי התורה קראה אלמנה משום שעתידים חכמים לתקן לה כתובה מנה, וכן כתוב 'ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההולך קדמת אשור' הגם שהעיר אשור עדיין לא הייתה קיימת בבריאת העולם.

מטר - משקה מרוה ומזבל ומעדן וממשיך פירות, שנאמר 'תלמיה רוח (משקה) נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה (מזבל מעדן) צמחה תברך' (ממשיך).

מזבח: מזיח - גזירות, מזין - שבזכות הקרבנות העולם נזון, מחבב - ישראל לאביהן שבשמים, מכפר - עוונות.

תמרים - מחממות, משביעות, משלשלות, מחזיקות כח, ואינן מרבות אסטניסא על הלב, שחרית וערבית יפות שהוא לאחר אכילה, במנחה רעות שהוא קודם אכילה ולאחר שינת הצהריים, בצהריים אין כמותן, ומבטלות שלשה דברים דאגה - לפי שמשמחות את הלב, וחולי מעיים, ותחתוניות.

אל יורה אחר אכילת תמרים, וי"א שרק אם אכלן קודם שאכל לחם, אבל אכלן אח"כ יורה, שמחזיקות את הגוף כבריח את הדלת.

דשא - מלשון דרך שם, דרגא - דרך גג, פוריא - שפרין ורבין עליה, איילונית - כאיל זכר שאינו יולד.

יום שישי פרשת משפטים - כ"ד שבט תשע"ה

דף י"א ע"א

הגירות והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום א' - כתובתן מאתים, ויש להן טענת בתולים, ויש להם קנס. אך אין נותנים להם כתובה וקנס אלא אחר שהגדילו שעה אחת, שמא ימחו בגירות שנעשתה להן בקטנות בלא דעתן ויחזרו לגיותן.

זכין לאדם שלא בפניו - שזכיה מטעם שליחות ואנן סהדי דעביד ליה שליח.

גוי קטן שאין לו אב, ואמו הביאה אותה להתגייר - מטבילין אותו על דעת בית דין, ואין אומרים חוב הוא לו שעכו"ם ועבד בהפקירא ניחא ליה, שהיינו דווקא גדול שטעם טעם איסור אבל קטן זכות הוא לו.

גר שנתגירו בניו ובנותיו עימו - הרי הם גרים, דניחא להן במאי דעביד אבוהון.

הגדילו גרים אפילו התגירו עם אביהן יכולין למחות ולומר אי אפשר לנו להיות גרים, וכיון שהגדילו שעה אחת שוב אינם יכולים למחות.

בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין, הגירות והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו יתירות על בנות ג' שנים ויום א' - כתובתן מנה, ואין להן טענת בתולים.

גדול שבא על הקטנה פחותה מבת שלש - כתובתה מאתים.

דף י"א ע"ב

מוכת עץ - לרבי מאיר כתובתה מאתיים, כיון שלא נעשה בה מעשה בידי אדם כבוגרת היא, לחכמים כתובתה מנה - כיון שנעשה בה מעשה הרי היא כבעולה.

באיזה אופן נחלקו במוכת עץ: לרמי בר חמא - כשהכיר בה, אבל לא הכיר בה אין לה כלום שמקח טעות הוא. והקשו עליו מהמשנה להלן. לרבי קודם שחזר בו - לרבי מאיר אף אם לא הכיר בה יש לה מאתיים, ולחכמים אם הכיר בה יש לה מאה ואם לא הכיר בה אין לה כלום. לרבי אחר שחזר בו - לדעת כולם אין חילוק בין הכיר בה ללא הכיר בה.

קטן מבן ט' שנים שבא על הגדולה - לרבי מאיר כתובתה מאתיים, לחכמים - לרב עשאה מוכת עץ וכתובתה מנה, לשמואל אין מוכת עץ בבשר וכתובתה מאתיים.